

Inspreker namens de IJssel – gemeenteraad Zwolle 31 mei 2021
Wim Eikelboom

In Nieuw-Zeeland, Colombia, Ecuador, India en Bangladesh bestaan rivieren die rechtspersoonlijkheden zijn.

Ook in ons land gaan er stemmen op om rivieren dezelfde wettelijke status te geven als de mens. Voor de Maas loopt zo'n verkenning.

Met de IJssel is het nog niet zover.

Maar ik dacht: Laat ik eens een voorschot nemen en vandaag in deze inspraakronde bij u als gemeenteraad – bij wijze van vingeroefening – de stem zijn van de IJssel over de gebiedsvisie IJsselcentrale en met name het plan voor bouw van een stedelijke woonwijk pal aan de rivier.

Daarom: De IJssel spreekt.....

Ik stroom al heel wat eeuwen langs de grenzen van Gelderland en Overijssel. En ik heb er veel zien veranderen. Ooit waren de IJsseloevers van Zwolle bijna industrieel gebied. Tussen Windesheim en Westenholte rookten wel zeven steenfabrieken, als ik me goed herinner.

In 1955 kwam de IJsselcentrale en was het een komen en gaan van schepen met ladingen steenkool en stookolie, de brandstof om energie op te wekken.

(Ondertussen is er ook nog een Zwols ziekenhuis naar mij vernoemd. Daar was ik eerlijk gezegd best een beetje trots op, al is dat niet een eigenschap die je van een bescheiden IJssel zou verwachten.)

In Harculo daalde een weldadige rust over het gebied toen de energiecentrale stil viel. Ik zag hoe de slechtvalk jaarlijks broedde in een van de pijpen. Het fabriekscomplex werd afgebroken en er zijn plannen gesmeed voor de toekomst.

Die toekomst maakt me als rivier bezorgd. Ik zal proberen uit te leggen waarom. De afgelopen 25 jaar zijn mijn oevers en uiterwaarden op veel plekken omgevormd tot natuurgebieden.

En ik ben er als IJssel trots op om te horen dat riviernatuur tot de rijkste van ons land behoort. Dat wil zeggen: op veel plekken kachelt de natuur

achteruit, maar aan mijn boorden gedijen soorten die ik tientallen jaren moest missen: zeearenden, lepelaars, visarenden otters, bevers, stroomdalbloemen en bijzondere vissen. En dat is allemaal dankzij het feit dat ik als rivier schoner werd en meer ruimte heb gekregen om het breed te laten hangen, binnen de dijken uiteraard.

Het geheim van die gigantische riviernatuurrijkdom is dat het landschap waarin ik stroom relatief rustig is. Want ik zie het dagelijks gebeuren: natuur kruipt in de schulp zodra er veel mensen ten tonele verschijnen.

Mag ik een ervaring delen? De afgelopen anderhalf jaar heb ik langs mijn oevers niet vaak zoveel achtergelaten afval gezien. Natuur als beleving klinkt mooi, maar de mens zoekt altijd grenzen op en gaat die het liefst over.

Zwolle wil pal naast me een stedelijke woonwijk bouwen met belevingsnatuur. Belevingsnatuur? Ja dat schijnt natuur waarin de bescherming van dieren en planten moet samengaan met bootjes, wandelaars met honden, picknickende groepen, kunstkijkers en horecabezoekers en evenementen.

Door mijn eeuwenlange 125 kilometer stroomervaring spreek ik liever over een leefbaar landschap.

Vijfhonderd huizen – met minstens 1200 mensen – bouwen aan mijn waterranden gaat geen leefbaar landschap opleveren; hoe paradijselijk de plaatjes in het plan ook zijn die ik voorbij zie komen. Met die woondichtheden op een kluitje MOET je als bewoner wel je heil zoeken in de natuur. Al die recreatieve bootjes of – nog erger – speedboten en waterscooters die straks op al die strandjes van afgesloten natuurterreinen vertier zoeken.....

Ik houd mijn stroom in even als ik hieraan denk.

Binnenkort maakt Li An Phoa een wandeltocht langs de IJssel om haar ideaal uit te dragen dat we mijn water over 30 jaar kunnen drinken. De wethouder uit Zwolle -die verantwoordelijk is voor de stedelijk

ontwikkeling van de stad- liet zich een poosje geleden ontvallen dat hij onder de indruk is van haar idealen. Maar die lijken op gespannen voet te staan met de plannen die Zwolle nu heeft om de IJsselzone stedelijk te annexeren.

Zwartewaterstad Zwolle pronkt ermee dat ze landelijk koploper zijn met het verbeteren van biodiversiteit. Daarom heeft Zwolle zich aangesloten bij het Deltaplan Biodiversiteitsherstel. Dat plan noemt vijf succesfactoren waarvan ik er drie mis in het plan voor Harculo, namelijk: draagvlak en gedeelde waarden, stimulerende en coherente wet- en regelgeving, en gebiedsgerichte samenwerking tussen alle grondgebruikers in een regio (dat is dus echt wat anders dan aan de leidband lopen van projectontwikkelaars).

Dat geldt ook voor de natuurbeschermingsregels die geleden in het grootste deel van mijn oevers. Let wel: NatuurBESCHERMING is daarin uitgangspunt en niet het leefbaar en toegankelijk maken van natuur, zoals ik lees in uw gebiedsvisie. Bouwen in en bij Natura2000 gebieden is alleen mogelijk als er 'dwingende redenen van groot openbaar belang zijn'. Dat zie ik niet aangetoond in uw gebiedsvisie voor Harculo.

De huidige havens en uiterwaarden kennen nog geen hoge natuurwaarden, lees ik in de plannen. Nee, dat vind ik niet zo gek als in deze gebieden nog geen ingrepen zijn gedaan om de natuur meer kansen te geven, zoals wel op andere plekken langs mijn oevers is gebeurd de afgelopen jaren.

Elders langs de IJssel -in Zalk en Cortenoever bijvoorbeeld- wordt volgend jaar de natuur verbeterd, zonder koppeling aan bouwprojecten. Dus dat is geen vereiste om de biodiversiteit te verbeteren.

Als IJssel stroom ik al eeuwen met veel plezier langs Zwolle. Ik zie de stad in de verte uitdijen; ik zie ambitieuze wethouders; ik zien kunstenaars die zichzelf graag op de kaart zetten; ik zie een groene boulevard waar koeien grazen, zwarte sterns dansen, otters en bevers hun plek vinden.

En ik zie mensen uit de stad wandelend of per fiets van mijn landschap komen genieten. Dat is het karakter van Zwolle en de IJssel.

Harculo herontwikkelen tot een culturele broedplaats met een beperkte horeca- en woonbestemming, is veel voor te zeggen. Maar tart niet de grenzen van wetten die zijn bedacht om de charme en de rijkdom van mij als rivier te beschermen en voor de toekomst te behouden.

Ik wens u daarom wijsheid in uw beraadslagingen. En mocht u er niet uit komen: een wandeling langs mijn rustieke oevers kan helpen om uw gedachten een beetje op te schudden.

Was getekend, broeder/zuster Isala ... eh ... IJssel

Zwolle 31 mei 2021

PS – Een kleine nabrand:

De IJsselmij werd in 1911 van de vorige eeuw opgericht door drie gemeenten: Zwolle, Deventer en Zutphen. Naderhand voegde provincie Overijssel zich erbij. Het terrein langs de IJssel – waar u vandaag over spreekt - was dus overheidseigendom. Nu zijn we honderd jaar later en is het de omgekeerde wereld: de overheid die het terrein ooit voor een symbolisch bedrag van de hand deed, moet zich nu schikken gecommmercialiseerde belangen van Engie.